

Alueellinen ehkäisevän päihde- ja riippuvuustyön suunnitelma 2022-2025

keusote.fi

HYVINKÄÄ | JÄRVENPÄÄ | MÄNTSÄLÄ | NURMIJÄRVI | PORNAINEN | TUUSULA

SISÄLTÖ

- Johdanto
- Lait, jotka ohjaavat toimintaa
- Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymän määritelmä ehkäisevästä työstä
- Päihdetilanteen lähtötilannekuvaus
 - Kouluterveyskysely 2021
 - FinSote 2020 – kyselytutkimus, THL
 - PYLL-raportointi 2015-2019, FCG (menetettyt elinvuodet)
 - Sotkanet 2020, THL
- Ehkäisevän työn työryhmä ja tehtävät
- Ehkäisevän työn vuosikello
- Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymän alueellisen ehkäisevän päihde- ja riippuvuustyön suunnitelma
 - Tavoitteet ja toimenpiteet
 - Seuranta- ja kuntakortit
- Lähteet

JOHDANTO

- Ehkäisevä päihdetyö on osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnalle.
- Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa.
- Työn tavoitteena on vähentää päihdehaittoja, päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa sekä edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.
- Valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma vuosille 2015-2025 tukee ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) toimeenpanoa. Toimintaohjelma on käytännön työväline kuntien ja alueiden ehkäisevän päihdetyön tekijöille, työn johdolle sekä työtä kansallisesti tukeville toimijoille.

Toimintaohjelman kuusi painopistealuetta

Ehkäisevää päihdetyötä ohjaavat lait ja toimintaohjelma

- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>)
- Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (2015) (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74726/STM_EPT-kansi_sisus_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Alkoholilaki 1102/2017 (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20171102>)
- Tupakkalaki 549/2016 (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549>)
- Huumausainelaki 373/2008 (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>)
- Arpajaislaki 1047/2001 (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047>)
- STM Päihde- ja riippuvuusstrategia (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163002/STM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Ehkäisevä päihdetyö - määritelmä

Tavoitteena päihdehaittojen ehkäisy ja vähentäminen

Ehkäisevä päihdetyö on osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa.

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo>

Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu alkoholiin, huumeaineisiin, tupakkaan ja muihin päihtymiseen käytettyihin aineisiin. Rahapeliriippuvuus ja muut toiminnalliset riippuvuudet kuuluvat myös työn piiriin.

<https://www.avi.fi/web/avi/ehkaiseva-paihde-tyo>

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote

SMART -tavoitelomake

Kehittämistarve: Päihteiden (nikotiinituotteet, alkoholi, huumeet) käyttö vähenee

Minkä tarvitsee muuttua?

Päihteiden käytön väheneminen eri ikäryhmissä Keusoten alueella suhteessa verrokkialueisiin. Erityisesti nuorten nuuskan käyttö, huumeiden käyttö ja asenneilmasto liittyen päihteiden käyttöön. Alueellinen ehkäisevän päihdetyön toimintamalli on saatu valmiiksi alueen kuntien kanssa.

Keitä tähän asiaan liittyy?

Keusote, kuntien perusopetuspalvelut, III asteen oppilaitokset, yhdistykset / järjestöt, kuntalaiset, ESH, valtio / ministeriöt

Mikä on lähtötilanne?

Oppilaiden ja opiskelijoiden asenteet esim. kannabiksen käyttöä kohtaan tulleet hyväksyvimmiksi, nuuskan käyttö lisääntynyt & nuuskakokeilut alakouluissa kasvussa, nuorten osalta tupakkatuotteiden ja alkoholin käyttö vähentynyt (raittiiden määrä kasvanut), amm.oppilaitosten osalta käyttö yleisempää kuin esim. lukiossa opiskelevilla (hyvinvointierojen kaventaminen)

Mikä on haluttu lopputilanne?

Päihteiden käyttö eri ikäryhmissä vähenee, päihteiden käytön aloitus- / kokeiluikä nousee ja asenneilmasto päihteiden käyttöä kohtaan muuttuu vähemmän hyväksyväksi.

Mihin mennessä haluttuun lopputilanteeseen on päästy?

v. 2025. Vuosittaiset teemat eri päihteiden ympärille.

Mistä tiedämme, että asia on muuttunut?

Indikaattoritieto osoittaa käytön vähentyneen, asiakasmäärät päihdepalveluissa vähentynyt, alueen alkoholin myyntiluvuissa muutoksia.

Missä ja miten seuraamme tavoitteen toteutumista?

Valtakunnalliset ja alueelliset indikaattorit. Alueelliset ja paikalliset hyvinvointikertomukset / -suunnitelmat. Alueellinen ehkäisevän päihdetyön toimintamallin kautta.

S - selkeästi määritelty

M - mitattavissa

A - aikaan sidottu

R - realistinen

B) Määritellä kehittämissarpeelle SMART -tavoite:

- Päihteiden käyttö vähenee eri ikäryhmissä Keski-Uudellamaalla (Uudenmaan lukuihin verrattuna)
- Käytön vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden kohdentaminen riskiryhmiin.

Keusoten Star kyselystä:

Alkoholi ja tupakka, 2/2020 alkaen

Päivitetty 14.4.2022

Käytätkö alkoholia?

Ei	38 %	407
Kyllä	62 %	664
		1071

Kuinka usein juot alkoholijuomia niin, että tunnet itsesi päihtyneeksi?

Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	73 %	480
Ainakin kerran kuukaudessa	18 %	118
Ainakin kerran viikossa	7 %	46
Ainakin pari kertaa viikossa	2 %	13
		657

Tupakoitko nykyisin

Kyllä, päivittäin	14 %	150
Satunnaisesti	5 %	54
Olen aikaisemmin tupakoinut, mutta lopettanut	36 %	385
En ole koskaan tupakoinut	45 %	482
		1071

Käytätkö päivittäin nuuskaa?

Ei	99 %	1059
Kyllä	1 %	11
		1070

Tilannekuva vuonna 2021

Lapset ja nuoret

- Päihteiden käyttö on hyvinvointialueen tasolla hieman vähentynyt.
- Päivittäin tupakoivien osuus on pysynyt ennallaan, ollen kuitenkin suurempi kuin koko maassa kaikissa ikäluokissa (8. ja 9. luokkalaiset, 1. ja 2 vuosikurssi lukiolaiset ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuosikurssilaiset).
- Päivittäin nuuskaavien osuus on vähentynyt kaikissa ikäluokissa. Kuntakohtaisia eroja on olemassa.
- Oppilaiden ja opiskelijoiden asenteet päihteiden käyttöä kohtaan ovat muuttuneet negatiivisemmiksi ja raittiiden osuus on kasvanut.
- Eniten alkoholia käyttivät ammattioppilaitokset oppilaat ja he joivat itsensä tosi humalaan useimmin.
- Kannabiksen ja laittomien huumeiden käyttö on yleisempää kuin koko maassa.
- Pelaaminen on lisääntynyt lasten ja nuorten kohdalla kaikissa ikäluokissa kahden viimeisen vuoden aikana ja tulee jatkossa tarkastella mikä vaikutus korona pandemialla olisi.
- Lapset ja nuoret kertoivat etteivät ole syöneet tai nukkuneet netin vuoksi. Vähiten vaikutusta ollut 4. ja 5.luokkalaisiin (6,2 %) ja eniten 8. ja 9.luokkalsiin (16,4 %).
- Lähes 80% 15-74 vuotiaista kertoo pelanneensa rahapelejä viimeisen 12kk aikana ja noin 30% vähintään kerran viikossa.

Tilannekuva vuonna 2020

Aikuisväestö

- Päivittäin tupakoivien osuus on vähäisempää Keski-Uudellamaalla kuin koko maassa 20-64 -vuotiailla. Sotkanet 2020 (THL)
- Humalahakuinen juominen (Audit-1kk) näyttää hieman lisääntyneen vuoden 2019 tuloksista. Sotkanet 2020 (THL)
- Vuonna 2020 kannabista 12 viime kuukauden aikana käyttäneiden osuus on samalla tasolla Keski-Uudellamaalla kuin koko maassa (4,5%). Sotkanet 2020 (THL)
- Poliisin tietoon tulleiden huumausaineiden käyttörikoksia on Keski-Uudellamaalla hieman vähemmän (alle 3%) kuin koko maassa (lähes 4,5%) keskimäärin. Sotkanet 2020 (THL)
- Varsinkin miesten kohdalla alkoholi ja huumeet ovat suurimpia PYLL-indikaattoritiedon menetyksiä elinvuosissa (1096). Toiseksi suurin luku oli tapaturmissa (1050) ja kolmantena verenkiertoelinsairaudet (875).
- Naisten kohdalla suurin luku menetetyissä elinvuosissa (PYLL) oli syövissä (642) ja toisena alkoholi ja huumeet (301) ja kolmantena tapaturmat (271).
- Lähes 80% 15-74 vuotiaista kertoo pelanneensa rahapelejä viimeisen 12kk aikana ja noin 30% vähintään kerran viikossa. Vastaajista 15%:lla pelaaminen on aiheuttanut ongelmia. Sotkanet 2020 (THL)

FinSote 2020 (THL), PYLL – raportti 2015-2019, Sotkanet 2020 (THL)

Tilannekuva vuonna 2020

Ikääntyneet

- Päivittäin tupakoivien 65-vuotiaiden osuus on hieman korkeampi kuin koko maassa ja esiintyy myös kuntakohtaista vaihtelua. 75-vuotiaiden kohdalla päivittäinen tupakointi on vähäisempää. Sotkanet 2020 (THL),
- Palvelujen piirissä olevista yli 65-vuotiaista viidellä prosentilla on todettu AUDIT-C -testissä alkoholiriippuvuus. Rai 2021-2022 (THL)
- Joka kolmas 65-vuotias ja joka viides 75-vuotias käytti alkoholia liikaa. Sotkanet 2020 (THL),
- Saman aikaisesti 65-vuotiaiden humalahakuinen juominen on kasvussa, joskin kuntakohtaisia vaihteluja on havaittavissa. Yli 75-vuotiaiden humalahakuinen juominen on vähäisempää ja siinäkin esiintyy myös kuntakohtaisia eroja. Sotkanet 2020 (THL),
- RAI - arviointitietojen perusteella Keusoten palveluiden piirissä olevista yli 65-vuotiaista ikääntyneistä viisi %:lla alkoholin käyttö on vaarallista, vaikuttaen päivittäisten toimintojen suorittamiseen. Rai 2021-2022 (THL)
- Ikääntyneiden kohdalla kannabiksen käyttöä esiintyy 55-74 vuotiailla, mutta +75 kohdalla ei käyttöä ole tilastoitu. Sotkanet 2020 (THL),
- Lähes 80% 15-74 vuotiaista kertoo pelanneensa rahapelejä viimeisen 12kk aikana ja noin 30% vähintään kerran viikossa. Sotkanet 2020 (THL),

FinSote 2020 (THL), PYLL – raportti 2015-2019, Sotkanet 2020 (THL), Rai 2021-2022 (THL)

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote

Vuosittainen päihdetilanne kysely kuntalaisille vuosina 2020 ja 2021 → tuloksia ei voi yleistää näillä vastausprosentteilla

Vuonna 2020 (vastauksia 206) vastaajat toivoivat lisää päihdekasvatusta ja -valistusta lapsille ja nuorille sekä tietoa päihdehaitoista työikäisille ja ikääntyneille. Ehkäisevään työhön toivottiin pitkäjänteistä suunnittelua ja ennakointia. Lisäksi toivottiin alueellisesti nopeaa ja tasapuolista ehkäisevien palveluiden saavutettavuutta ja automaattista puheeksiottoa sote-henkilökunnan kohtaamisissa.

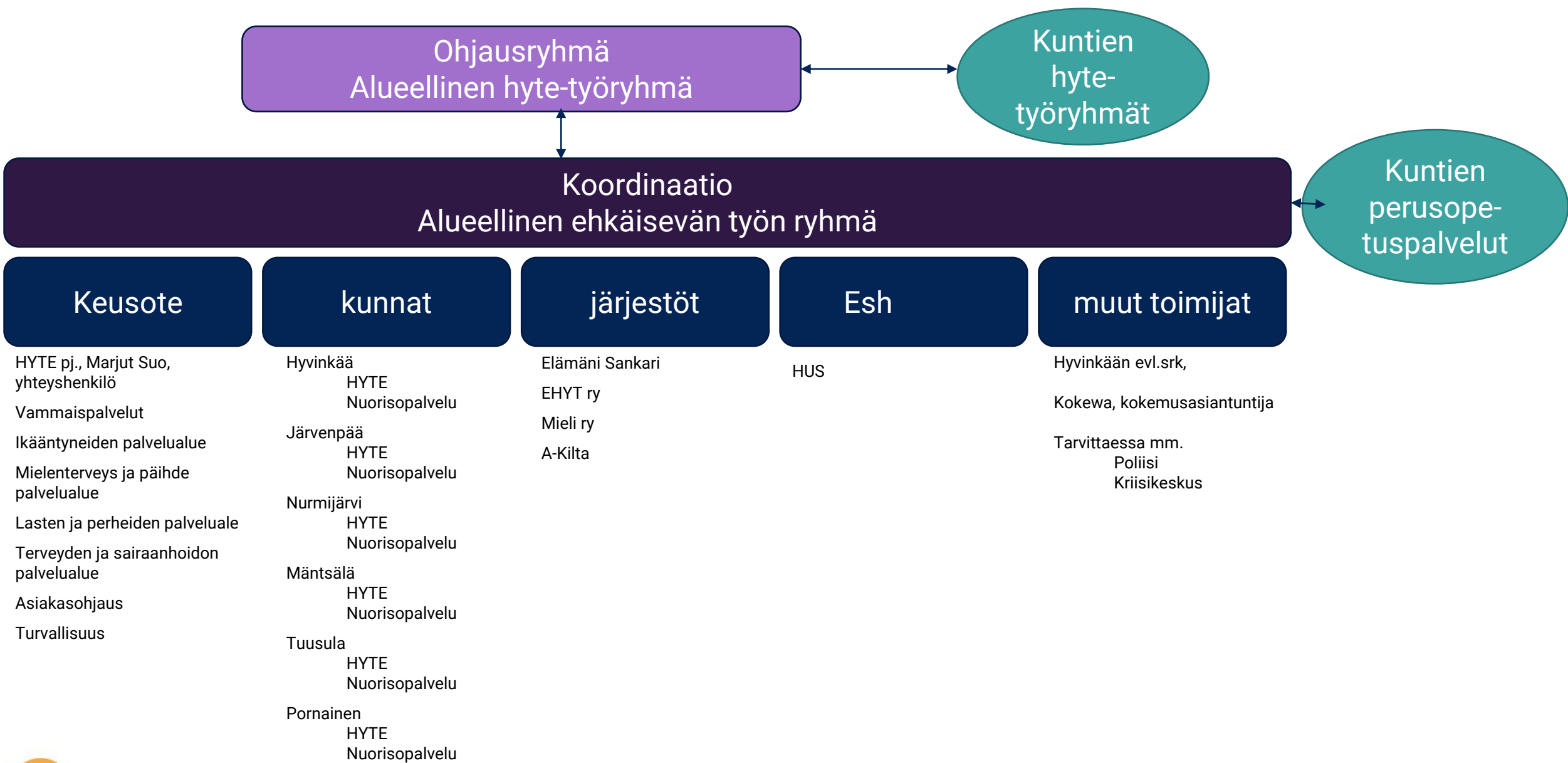
- Syksyllä 2021 järjestettiin vanhustenviikolla KOTI-TV:n kautta ikääntyneille tietoa alkoholista, lääkkeistä ja niiden vaikutuksesta liikenteeseen.
- Koululaisten vanhemmille järjestettiin webinaari alueen päihdetilanteesta, puheeksiotosta ja suojaavista tekijöistä. HYTE-allianssin kautta on kuvattu ulkoisille nettisivuille ennaltaehkäiseviä asukaspolkuja päihdehaasteisiin.

Vuonna 2021 (Vastauksia 297) vastaajat toivoivat **nopeita ja tasapuolisia päihdepalveluja kuntiin** sekä **tukea päihdeasiakkaiden läheisille**. Edelleen nousi esiin **lapsille ja nuorille suunnattu valistustyö ja yhteistyön merkitys** koulujen ja järjestötoimijoiden kanssa. Lisäksi nostettiin esiin **mielenterveystyön merkitys päihdeasiakkailla**. Jopa **38 % (113) vastaajista oli huolissaan läheisen alkoholin käytöstä** viimeisen vuoden aikana. Vastaajista n. 20 % oli havainnut **alkoholin, tupakkatuotteiden sekä huumausaineiden välittämistä alaikäisille**. Myös **ikäntyneiden** kohdalla oli 31 % vastaajista havainnut päihteen käytön lisääntymistä sekä 20 % vastaajista oli havainnut rahapelaamisen lisääntymistä. Puolet vastaajista nosti esille myös ikääntyneiden yksinäisyyden. **Vastaajat kokivat, että Keusotesta saa helpommin tukea alkoholinkäytön sekä tupakoinnin lopettamiseen, kuin huumausaineiden käytön sekä rahapeli riippuvuudesta irti pääsemiseen**. Vastaajat toivoivat, että **tietoa päihdepalveluista** olisivat helpommin löydettävissä ja että tukea saisi helpommin.

- Kesää vasten tiedotusta/viestintää Älä välitä ja Kuuntele ensin sekä aikuisille Otto mitta.
- Syksyllä 2022 vanhustenviikolla lääkkeet ja liikenne sekä alkoholi –video (saavutettava)
- Ept- viikolla lääkkeiden väärinkäyttö
- Ept-viestinnän suunnitelmaa laaditaan yhteistyössä Keusoten MiPä-palveluiden kanssa
- Syksyllä -22 ja Keväällä -23 Pidä pääsi, 7-9 luokat kiertue. Kiertueen lopputapahtuma yhdyspintatyöntekijöille keväällä -23

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote

Alueellinen ept-työryhmän tehtävät

- Seuraa valtakunnallisia mittareita ja paikallisten toimijoiden viestiä
 - suunnittelee ja kehittää toimintaa eri toimijoille niiden perusteella
 - raportoi vuosittaisissa Keusoten hyvinvointiraporteissa
- Viestii ajankohtaista tietoa toimijoille ja kuntalaisille
- Koordinoi ja edistää monialaista yhteistyötä
- Sitoutetaan paikallistoimijat yhteisiin tavoitteisiin ja toimiin – toimijat laativat omat suunnitelmat työmenetelmien käyttöönotosta
- Yhteistyö paikallisten ja valtakunnallisten järjestöjen kanssa (ept- järjestötoimijat ja mm. kokemusasiantuntijat)
- Tukee kuntia ja Keusoten toimialoja ehkäisevän työn järjestämisessä ja toteuttamisessa (mm. Huoli puheeksi –osaamisen lisääminen)
- Yhteistyö Keusoten mipä-palveluiden kanssa
- Pakka-toimintamallin edistäminen alueella - koordinaatio

Terveyden edistäminen,
yleinen ehkäisevätyö,
mahdollisuuksien luominen

Primaaripreventio

Tunnistaminen,
riskien ehkäisy ja
haittojen vähentäminen

Sekundaaripreventio

Hoito ja kuntoutus, haittojen
vähentäminen ja ehkäisy
sekä korjaava työ

Tertiaaripreventio

Kolmas sektori (vertaistuki, kokemusasiantuntijat, järjestötoiminta) + uskonnolliset yhteisöt

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Ohjaus, tuki ja neuvonta. Riskien varhainen tunnistaminen

Alueellinen ehkäisevän päihdetyönryhmä

- Seudullinen toimintasuunnitelma
- Viestintä ja tiedon tuottaminen
- Kohdennettu kampanjointi
- Alueellinen ehkäisevän työn suunnitelmat ja -kertomukset

Keusote, sosiaali- ja terveyspalvelut

Paikalliset EPT-suunnitelmat ja työryhmät

- Paikallinen toimintasuunnitelma
- Paikalliset hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset
- Erilaiset ryhmät

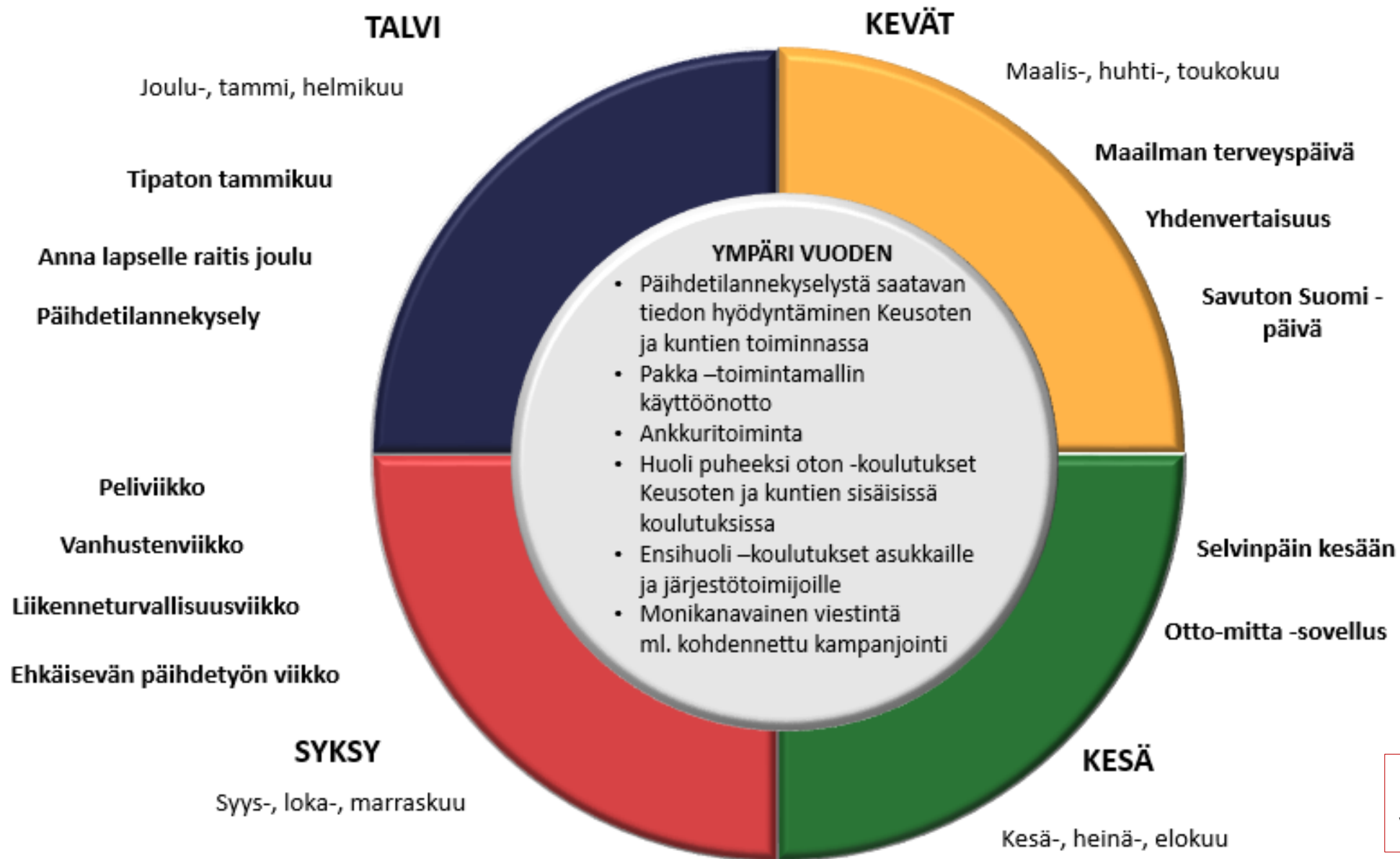
Alueelliset
työryhmät

ESH

Kunta (6) mukana monialaisessa yhteistyössä

EHKÄISEVÄ TYÖ KUULUU KAIKILLE

Keski-Uudenmaan sotealueen ehkäisevän työn vuosikello

Pohjana Ehyt ry:n vuosikello

Tukea terveyteen ja hyvinvointiin

->Palvelumme -> hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ->[Tukea hyvinvointiin ja terveyteen](#)

Iloa liikunnasta

Tiesithän, että liikkumattomuus ja runsas istuminen ovat terveydelle haitallista? Säännöllisellä liikunnalla on suotuisia vaikutuksia terveyteen, ...

Syö hyvin ja terveellisesti

Oletko huomannut ruokakaupassa asioidessasi tuotteissa olevan sydänmerkin tai seuraatko valmisaterioiden ravinto- tai energiakoostumuksia? Hyvä ravinto ...

Apua yksinäisyyteen

Koetko itsesi yksinäiseksi? Tiesitkö, että sosiaalinen aktiivisuus ja osallisuuden kokeminen ennalta ehkäisee ja vähentää muun ...

Irti nikotiinutuotteista

Lopettaminen – tai edes nikotiinin käytön vähentäminen – kannattaa aina. Haju- ja makuaisti terävöityvät, keuhkojen ...

Kohti päihteettömyyttä

Liiallinen alkoholin, päihteiden tai alkoholin ja tiettyjen lääkkeiden sekakäyttö heikentää elämänlaatua ja voi aiheuttaa vaikeuksia ...

Suun terveyden puolesta

Suun terveys lähtee oikeista valinnoista. Katso ammattilaisen vinkit suun ja hampaiden kokonaisvaltaiseen terveyteen!

Tukea mielen hyvinvointiin

Tiesitkö, että mielenterveys ei ole sairaus, vaan hyvinvoinnin tila, joka koostuu pienistä arjen teoista? Mielen ...

Tukea painonhallintaan

Tiesitkö, että painonhallinnan perustana ovat pysyvät muutokset ruokavaliossa ja liikuntatottumuksissa? Liikunnalla on runsaasti hyvinvointia edistäviä ...

Nuku hyvin

Tiesitkö, että riittävä uni ja rauhallinen nukkumisympäristö vaikuttavat kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin? Tai että yksinkertaisimmillaan ja parhaimmillaan ...

Tukea taloudelliseen pärjäämiseen

Taloudelliset huolet vaikuttavat mielen hyvinvointiin negatiivisesti ja siten myös arjessa ...

16.12.2021

Ota puheeksi, kun huoli pärjäämisestä herää

Oletko huolestunut läheisen tai itsesi muun ...

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote

Tukea hyvinvointiin ja terveyteen -sivulla julkaistavat asukaspolut löytyvät myös kootusti hyte-allianssi sivulla

Ehkäisevän työn ja riippuvuuksien ehkäisyn suunnitelma Keusotessa 2022-2025 ja seurantakortit

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote

Keusoten alueen ehkäisevän päihdetyöryhmän kypsyysanalyysin yhteenveto 11.2021

	Alkava 1p	Kehittyvä 2p	Hyvä 3p	Optimaalinen 4p
1. Strateginen orientaatio			X	
2. Yhteistyö ja kumppanuudet				X
3. Osallisuus ehkäisevän päihdetyön strategian laadinnassa			X	
4. Hyvinvointi		X		
5. Ehkäisevän päihdetyön eriarvoisuuden tunnistaminen ja asemointi		X		
6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen			X	
7. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus		X		
8. Tiedolla johtaminen			X	
9. Ehkäisevän päihdetyön resurssit		X		
10. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden seuranta, arviointi ja raportointi			X	

Arvo = 27/ 40 syksy 2021, keskiarvo 2,7

Ehkäisevän päihde- ja riippuvuustyön suunnitelma 2022-2025

Painopistealue

Tavoitteet ja toimenpiteet

Ehkäisevätyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaikissa toimintaympäristöissä

Indikaattori- ja muun tiedon kautta määritellään vuosittaiset toimenpiteet

- Tarkistetaan vuosittain alueellinen toiminta, viestintä ja vastuut (vuosikello)
- Peilataan toimenpiteitä paikallisiin suunniteltuihin toimintoihin, viestintään ja vastuihin (kuntayhteistyö)
- Kuntakysely vuosittain (alkaa ehkäisevän päihdetyön viikolla – 1kk)
- Omat toimenpiteet riippuvuuksille:
 - Savuton Suomi 2030
 - Pidä pääsi -kiertue (7. ja 9. luokkalaisille), toteutus Elämäni sankari
 - Aikuistuvan nuoren mielenterveys ja päihdepalveluiden kiertue alueen ammattioppilaitoksissa
 - Luodaan toimintasuunnitelma pelihaittojen ehkäisemiseksi

Riskiryhmien tunnistaminen Keusoten ja muiden toimijoiden palveluissa

- Työttömien terveystarkastukset
- Päihdekyselyt (mm. Audit, Adsume)
- Tupakoimattomuuden tunnistus
- Monialainen sotetiimimalli

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille – verkostotyön vahvistaminen

- Vuosittainen ilmiötyöpajatyöskentely alueen monilaisten toimijoiden kanssa
- Asiantuntijatuki

Kansansairauksien ennaltaehkäisy ja hyvinvointi – ja terveyserojen kaventaminen

Henkilöstön osaamisen turvaaminen

- Koulutukset ja koulutuksista tiedottaminen
- Tiedottaminen/viestintä

Tieto ja ymmärrys lisääntyy kuntalaisilla terveellisistä elintavoista

- Materiaalin tuotto – viestintä/tiedottaminen
- Keusoten omat palvelut - viestintä/tiedottaminen
- Järjestöyhteistyö – viestintä/tiedottaminen
- Seminaarit/webinaarit/kuntakierrokset

Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laajenee (Pakka-malli)

- Pakka-toimintamalliin ja kuntien toimintaan perehtyminen sekä pyritään yhtenäistämään alueen toimintaa

Painopiste: Ehkäisevätyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaikissa toimintaympäristöissä

Toimenpide	Alahanke	Vastuut	Aikataulu	Tilannekuva: Ei aloitettu, käynnissä, valmis	Mittariehdotus
Indikaattori- ja muun tiedon kautta määritellään vuosittaiset toimenpiteet	Tarkistetaan vuosikellon mukainen alueellinen toiminta, viestintä ja vastuut vuosittain 2022-2025	Marjut Suo, Tero Seitsonen, indikaattoritieto	Joulukuu ja kesäkuu suunnitelman tarkistus ja indikaattoritiedon mukaisesti syys-lokakuu - jatkuvaa	Käynnissä	Laadullinen kuvaus
	Kuntalaiskysely (THL:n pohja)	Marjut Suo	Vuosittain marraskuussa	Käynnissä	Kuntalaisten vastausten mukaiset toimenpiteet
	Verrataan paikallisiin suunnitelmiin ja niiden toimintoihin, viestintään ja vastuihin	Hyvinvointialue, Marjut Suo ja Tero Seitsonen ja kunnat	Suunnitelmien aikataulun mukaisesti	Käynnissä	Laadullinen kuvaus
	Nikotiinituotteet -Tupakointi /nuuska • Savuton Suomi 2030 -suunnitelma	Marjut Suo	Aloitus 2023	Aloitus 2023	Toimintasuunnitelma on tehty kyllä/ei
	Päihteet (alkoholi, huumeet) • Pidä pääsi (7-9Ik) • Aikuistuvan nuoren mielenterveys ja päihdepalvelut –kuntakiertue • Päihde chat	Marjut Suo, Henrik Norrena Elämäni Sankari Sirpa Litmanen, Marko Poikolainen, Hanne Niemi (Sami Piispa), Ulla Hännikäinen, Sirpa Litmanen ja Marko Poikolainen	Syky 22-kevät 23 Syky 22 jatkuvaa	Käynnissä Syky 2022 Käynnissä	Osallistujat, heiltä saatu palaute ja suunnitellut jatkotoimenpiteet Koulut ja osallistujien määrä Käyttäjämäärä
	Pelaaminen Luodaan toimintasuunnitelma pelihaittojen vähentymiseksi	Julkaistu 9.4.21 EPT-ohjelmassa	Aloitus elokuu 2022	Syky 2022	Toimintasuunnitelma tehty kyllä/ei

Painopiste: Ehkäisevätyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaikissa toimintaympäristöissä

Toimenpide	Alahanke	Vastuut	Aikataulu	Tilannekuva: Ei aloitettu, käynnissä, valmis	Mittariehdotus
Riskiryhmien tunnistaminen	a) Työttömien terveystarkastukset	Leena Kurki-Kangas, Kimmo Mäkelä	jatkuvaa	Käynnissä	Tarkastusten määrä
	b) <ul style="list-style-type: none"> Audit systemaattisesti käytössä asiakaskohtaamisissa (aikuiset) Adsume (koululaiset ja opiskelijat) Neuvoloissa, laajennettu päihdekysely (HUSin kanssa, audit, lääkkeiden väärinkäyttö, huumeet) Tuki päihdevanhempien lapsille/nuorille -terveysneuvonta 	Leena Kurki-Kangas Saija Numari Saija Numari Saija Numari	Jatkuvaa Jatkuvaa Jatkuvaa	Käynnissä	Määrä ja vaikuttavuus (laadullinen kuvaus) Laatu (laadullinen kuvaus) Määrä ja vaikuttavuus (laadullinen kuvaus) Määrä ja vaikuttavuus (laadullinen kuvaus)
	c) Monialainen sotetiimi malli	Mari Kauhaniemi ja Laura Tiilikainen	2022 kuvataan ja 2023 otetaan käyttöön	Käynnissä	Toimintamalli kuvataan, otetaan käyttöön
	d) Raskaana olevien ja lapsiperheiden vanhempien tuki tupakoimattomuuteen on tunnistettu ja työn alla.	Saija Numari	Jatkuvaa	Käynnissä	Äitien määrä ja tupakoinnin lopettaminen
Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille – verkostotyön vahvistaminen	a) Vuosittainen ilmiötyöpajatyöskentely alueen toimijoiden kanssa (17.5.2022)	Marjut Suo, Kimmo Mäkelä, Anu Puro, Henrik Norrena, Jukka-Pekka Vaittinen	Vuosittain	Käynnissä	Määrä/kerrat ja osallistujat
	b) Asiantuntijatuki	Kimmo Mäkelä Järjestöt (mm. kokemusasiantuntijat jne)	Jatkuvaa	Käynnissä	Laadullinen kuvaus

Painopiste: Kansansairauksien ennaltaehkäisy & hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen					
Toimenpide	Alahanke	Vastuut	Aikataulu	Tilannekuva: Ei aloitettu, käynnissä, valmis	Mittariehdotus
Henkilöstön osaamisen turvaaminen	a) Koulutukset henkilöstölle (Keusote ja kunnat) mm. <ul style="list-style-type: none"> mm. huoli puheeksi ikäntyneen päihdepolku tunnetuksi sisäisen viestintä HYTE-allianssi poluista/prosesseista 	Marko Poikolainen, Sirpa Litmanen Olli Laiho Laura Tiilikainen Marjut Suo, Laura Busi	Jatkuvaa	Käynnissä	Koulutusten määrä, osallistujien määrä, laadullinen kuvaus
Tieto ja ymmärrys lisääntyy kuntalaisilla terveellisistä elintavoista	a) Sähköiset palvelut (Omaolo)	Katri Patronen	Syksy 2022	Käynnissä	Määrä
	b) Ennaltaehkäisevä materiaali Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen nettisivuille, some,	Laura Busi, Katri Patronen, Keusote viestintä	Jatkuvaa	Käynnissä	Julkaisumäärä ja katselukerrat
	c) Järjestöyhteistyö ja järjestöjen toiminnasta tiedottaminen (mm. HYTE-allianssi polut/prosessit, Ensihuolikoulutus- EHYT)	Marjut Suo, Laura Busi, Katri Patronen	Vuosikellon mukaan	Käynnissä	Laadullinen kuvaus
	d) Keusoten päihdepalveluista tiedottaminen + vuosittain kuntakohtaamiset	Katja Vornanen		Käynnissä	Laadullinen kuvaus
	e) Webinaarit/seminaarit	Marjut Suo, Tero Seitsonen	Suunnitelman mukaisesti	Käynnissä	Määrä ja osallistujat
	f) Suojaavat tekijät				Laadullinen kuvaus
Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laajenee.	Pakka-toimintamalliin ja kuntien toimintaan perehtyminen sekä yhtenäistetään alueen ehkäisevää päihdetoimintaa	Marjut Suo, Kimmo Mäkelä	Aloitus marraskuu 2022	Syksy 2022	Yhteinen toimintasuunnitelma luotu kyllä/ei

Kuntakortit

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote

Painopiste:

Ehkäisevätyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaikissa toimintaympäristöissä.

Tavoite: Indikaattori- ja muun tiedon kautta määritellään vuosittaiset toimenpiteet

Keusote, Toimenpiteet	Mittariehdotukset	Kunnan toimenpiteet ja vastuu	Mittariehdotukset
Tarkistetaan vuosikellon mukainen alueellinen toiminta, viestintä ja vastuut vuosittain 2022-2025 Yhteyshenkilöt: Marjut Suo, Tero Seitsonen, indikaattoritieto	Laadullinen kuvaus		
Kuntalaiskysely (THL:n pohja) Yhteyshenkilöt: Marjut Suo	Kuntalaisten vastausten mukaiset toimenpiteet		
Verrataan paikallisiin suunnitelmiin ja niiden toimintoihin, viestintään ja vastuihin Yhteyshenkilö: Marjut Suo, Tero Seitsonen ja kunnat	Laadullinen kuvaus		
Nikotiinituotteet -Tupakointi /nuuska • Savuton Suomi 2030 Yhteyshenkilöt: Marjut Suo, Leena Kurki-Kangas	Toimintasuunnitelma on tehty kyllä/ei		
Päihteen (alkoholi, huumeet) • Pidä pääsi (7-9lk) • Aikuistuvan nuoren mielenterveys ja päihdepalvelut –kiertue • Päihde chat Yhteyshenkilöt: • Marjut Suo, Henrik Norrena Elämäni Sankari • Sirpa Litmanen, Marko Poikolainen, Hanne Niemi • (Sami Piispa), Ulla Hännikäinen, Sirpa Litmanen ja Marko Poikolainen • Mannermaa Kaisa	Osallistujat, heiltä saatu palaute ja suunnitellut jatkotoimenpiteet Koulut ja osallistujien määrä Käyttäjämäärä		
Pelaaminen Luodaan toimintasuunnitelma rahapelihaittojen vähentymiseksi Yhteyshenkilöt: Marjut Suo, Kimmo Mäkelä	Toimintasuunnitelma tehty kyllä/ei		

Painopiste: Ehkäisevätyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaikissa toimintaympäristöissä

Tavoite: Riskiryhmien tunnistaminen

Keusote, Toimenpide	Keusote, Mittariehdotukset	Kunnan toimenpiteet ja vastuu	Mittari
a) Työttömien terveystarkastukset Yhdyshenkilöt: Leena Kurki-Kangas, Kimmo Mäkelä	Tarkastusten määrä		
b) <ul style="list-style-type: none"> Audit systemaattisesti käytössä asiakaskohtaamisissa (aikuisväestölle) Adsume (koululaisille ja opiskelijoille) Neuvoloissa, laajennettu päihdekysely (HUSin kanssa, audit, lääkkeiden väärinkäyttö, huumeet) Tuki päihdevanhempien lapsille/nuorille - terveysneuvonta Yhdyshenkilöt: Leena Kurki-Kangas ja Saija Numari	Määrä ja vaikuttavuus (laadullinen kuvaus) Laatu (laadullinen kuvaus) Määrä ja vaikuttavuus (laadullinen kuvaus) Määrä ja vaikuttavuus (laadullinen kuvaus)		
c) Monialainen sotetiimi malli Yhdyshenkilöt: Mari Kauhaniemi ja Laura Tiilikainen	Toimintamalli kuvataan, otetaan käyttöön		
d) Raskaana olevien ja lapsiperheiden vanhempien tuki tupakoimattomuuteen on tunnistettu ja työn alla. Yhdyshenkilöt: ??	Äitien määrä ja tupakoinnin lopettaminen	Kysy huhtikuun lopussa , ellei Katri saa vastauksia	Tavoite:

Tavoite: Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille – verkostotyön vahvistaminen

a) Vuosittainen ilmiytyöpajatyöskentely alueen toimijoiden kanssa (17.5.2022) Yhdyshenkilöt: Marjut Suo, Kimmo Mäkelä, Anu Puro, Henrik Norrena, Jukka-Pekka Vaittinen	Määrä/kerrat ja osallistujat		
b) Asiantuntijatuki Yhdyshenkilöt: Kimmo Mäkelä Järjestöt (mm. yhteistyö ja kokemusasiantuntijat jne)	Laadullinen kuvaus tukitoiminnasta		

Painopiste: Kansansairauksien ennaltaehkäisy & hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen Henkilöstön osaamisen turvaaminen

Keusote, Toimenpiteet	Keusote, Mittariehdotukset	Kunnan toimenpiteet ja vastuu	Mittari
a) Koulutukset henkilöstölle (Keusote ja kunnat) mm. <ul style="list-style-type: none"> mm. huoli puheeksi ikäntyneen päihdepolku tunnetuksi sisäisen viestintä HYTE-allianssi poluista/prosesseista Yhdyshenkilöt: Marko Poikolainen, Sirpa Litmanen, Olli Laiho, Laura Tiilikainen, Marjut Suo, Laura Busi	Koulutusten määrä, osallistujien määrä, laadullinen kuvaus		

Tieto ja ymmärrys lisääntyy kuntalaisilla terveellisistä elintavoista

a) Sähköiset palvelut (mm. Omaolo) Yhdyshenkilöt: Katri Patronen	Määrä		
b) Ennaltaehkäisevä materiaali Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen nettisivuille, some, Yhdyshenkilöt: Laura Busi, Katri Patronen, Keusote viestintä	Julkaisumäärä ja katselukerrat		
c) Järjestöyhteistyö ja järjestöjen toiminnasta tiedottaminen (mm. HYTE-allianssi polut/prosessit, Ensihuolikoulutus- EHYT) Yhdyshenkilöt: Marjut Suo, Laura Busi, Katri Patronen	Laadullinen kuvaus		
d) Keusoten päihdepalveluista tiedottaminen + vuosittain kuntakohtaiset Yhdyshenkilöt: Katja Vornanen	Laadullinen kuvaus		
e) Webinaarit/seminaarit Yhdyshenkilöt: Marjut Suo, Tero Seitsonen	Määrä ja osallistujat		
f) Suojaavat tekijät Yhdyshenkilöt: Marjut Suo	Laadullinen kuvaus	Liikunta ja vapaa-aikapalvelut, asuminen, liikenne – kunta yhteistyö Sosiaalinen verkosto-kohtaamispaikat, nuorisotyö	

Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laajenee

Pakka-toimintamalliin ja kuntien toimintaan perehtyminen sekä yhtenäistetään alueen ehkäisevää päihdetoimintaa Yhdyshenkilöt: Marjut Suo, Kimmo Mäkelä	Yhteinen toimintasuunnitelma luotu kyllä/ei		
---	---	--	--

LÄHTEET

- A-Kilta www.kuumakillat.fi
- Alkoholilaki 1102/2017, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20171102>, viitattu 9.4.2021
- Aluehallintovirasto, Ehkäisevä päihdetyö, <https://www.avi.fi/web/avi/ehkaiseva-paihdyo>, viitattu 1.3.2019)
- Arpajaislaki 1047/2001, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Arpajaislaki>, viitattu 9.4.2021
- FCG, Menetetty elinvuodet indeksi (PYLL), PYLL-analyysin 2015–2019 loppuraportti viitattu 9.4.2021
- Huumausainelaki 373/2008, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>, viitattu 9.4.2021
- Hyvinkään ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2022-2025, <https://asianhallintavhp.hyvinkaa.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=585965&version=1>
- Järvenpään hyvinvointisuunnitelma <https://www.jarvenpaa.fi/files/47cf207b325dc37bdc8db8d40faab09bfa0bf031/jarvenpaan-hyvinvointi-ja-turvallisuussuunnitelma-2022-2025.pdf>
- Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä, Osallisuusohjelma 2020–2025, valtuusto 21.11.2019 §39
- Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän valtuusto §50, 19.12.2019
- Keusote ehkäisevän päihdetyön kuntalaisyksely
- Kouluterveyskysely 2021, <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>, viitattu 4.9.2021
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015, viitattu 9.4.2021
- Mäntsälän hyvinvointisuunnitelma 2021-2025 https://www.mantsala.fi/uploads/sites/2/2022/03/hyvinvointisuunnitelma-2022-2025_21.3.2022-kasittely.pdf
- Nurmijärven lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma https://www.nurmijarvi.fi/wp-content/uploads/2019/08/20006-Lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma_2018-2022.pdf
- Pornaisten hyvinvointisuunnitelma <https://pornaisten.fi/wp-content/uploads/2022/06/liite-10-Pornaisten-hyvinvointisuunnitelma-2022-25.pdf>
- Salonen Anne, Lind Kalle, Hagfors Heli, Castren Sari, Kontto Jukka Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007-2019, Suomalainen rahapelaaminen, https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140820/RAP2020_018_Rahapelaamisen%20peliongelmat%20ja%20rahapelaamiseen%20liittyv%c3%a4t%20asenteet%20a%20mielipiteet%20vuosina%202007-2019_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y, viitattu 23.1.2022
- STM, Päihde- ja riippuvuusstrategia, julkaisusarja 2021:17, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163002/STM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Viitattu 9.4.2021
- STM, Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, julkaisuja 2015:19, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74726/STM_EPT-kansi_sisus_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y, viitattu 24.4.2019
- Terveystieteiden tutkimuskeskus, Terveystieteiden tutkimuskeskus, <https://www.terveytemme.fi/finsote/2020/index.html>, viitattu 4.9.2021
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010/12§
- THL, Ehkäisevä päihdetyö, <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdyo>, viitattu 1.3.2019
- THL, Ehkäisevän päihdetyön keskeisiä käsitteitä <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdyo/mita-ehkaiseva-paihdyo-on/keskeiset-kasitteet> (viitattu 21.3.2021)
- THL, Kansallinen terveys, hyvinvointi ja palvelututkimus -FinSote 2020, <https://www.terveytemme.fi/finsote/2020/index.html>, viitattu 4.9.2021
- THL Hyvinvointijohtaminen, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen>, viitattu 27.3.2020
- THL, Mitä ehkäisevä päihdetyö on? <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdyo/mita-ehkaiseva-paihdyo-on>, viitattu 23.3.2022
- THL, Päihdekasvatus. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdyo/paihdekasvatus-ja-valistus> viitattu 28.1.2021)
- THL, Sotkanet <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>, viitattu 4.9.2021
- Tupakkalaki 549/2016, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549>, viitattu 9.4.2021
- Tuusulan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2021-2025 <https://www.epressi.com/tiedotteet/kaupungit-ja-kunnat/kunnanhallituksen-paatoksia-14.3.2022.html>, viitattu 8.8.2022

Kiitos

marjut.suo@keusote.fi

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan sote